

mis wordt binnen het geheel van de voorstelling niet gecompenseerd. Ik citeer een fragment uit de laatste monoloog van Ivanov in de vertaling van Timmer: "Met een zwaar hoofd, geestelijk indolent, vadsig en afgemat, gebroken, zonder liefde of geloof, zonder doel loop ik als een schaduw temidden van de mensen te slenteren en weet niet, wie ik ben, waarvoor ik leef, wat ik wil. En ik maak mijzelf al wijs dat liefde niets dan onzin is, dat liefkozinnen geveinsd zijn, dat de arbeid geen zin heeft, dat liederen en meeslepende gesprekken oudbakken en vulgaire kost zijn. En overal waar ik kom breng ik verdriet, een ijskoude verveling, ontevredenheid, walging van het leven... ik ben onherroepelijk verloren! Voor je staat een man, die op vijfendertigjarige leeftijd doodop is, ontgoocheld, verpletterd onder de last van zijn eigen nietswaardige en ijdele ondernemingen; hij brandt van schaamte, steekt de draak met zijn eigen zwakte... O, als je eens wist, hoe mijn trots in opstand komt, hoe de razernij mij de keel dichtknijpt!"

De bewerking van Perceval zegt het volgende: "(...) maar ik beweeg me voort als een schaduw / werken heeft geen zin meer / en het gefilosofeer en de liederen zijn van eergisteren / als je eens wist hoe de woede me naar de keel grijpt."

Eén van de vele voorbeelden van Percevals vervlakkende tekstbehandeling. Bovendien werd het stuk wat

men noemt 'geactualiseerd'. TBC wordt AIDS, Ivanov gaat weg van Anna Petrovna op een ingebeelde brommer. Jodenmoppen van toen worden toegevoegd en vermengd met Marrokanenmoppen van nu. De jonge vrouw Sasja krijgt voor haar verjaardag een grote beer. Ik dacht dat actualisering van een tekst iets anders inhield dan deze oppervlakkige transformaties. Een goede tekst, hoe oud ook, zegt vaak meer over de actualiteit wanneer hij voor zichzelf kan staan en wordt ontdaan van ballast, van interpretaties, van te concrete zeggings en enscenering.

De encenering van *Ivanov* door Luk Perceval toont nochtans interessante mogelijkheden. Er is het geslaagde decor van Katrien Brack dat bestaat uit oude, wijnrode theaterzetels, sommige rechtopstaand, andere slordig op de grond. Daarboven een intieme lichter, tussen de zetels een piano waaraan bij het binnenkomen van het publiek een meisje zit te spelen. In één van de zetels: een gekostumeerde man met hoed die haar instructies geeft. Een sfeervol openingsbeeld, waarna de lichten worden gedoofd. Die stille rust wordt al gauw verbroken door acteurs die heel snel dialogen spelen, elkaar nauwelijks laten uitspreken, gelijktijdig praten. We horen twee discussies tegelijk, terwijl we verspreid over de scène nog andere taferelen kunnen gadeslaan. Zo wordt het huwelijk van graaf Sjabelski met de jonge

weduwe Babakina voltrokken op het ogenblik dat Sasja haar liefde aan Nikolaj (Ivanov) verklaart, en er op de achtergrond enkele karikaturaal neergeplaatste figuren met hun eigen obsessie bezig zijn: zo de kaartenspeler, de moppentapper. Maar er zijn ook rustpunten, waarvan het mooiste de dokter Lvov (Koen van Impe), groot en slank, die geregeld als een beeld vooraan op de scène komt staan, soms spreekt, soms niet. Minder geslaagd zijn andere rustige momenten, waarop de centrale figuren aan het woord zijn. Al gauw immers blijkt de onechtheid van hun tekstzeggings, het onbegrip tegenover de tekst, het gratuite debiteren ervan. Ik heb het vooral over Ivanov (Roelant Radier), maar ook over de twee centrale vrouwen Sasja (Helen Suyderhoud) en Anna Petrovna (Marleen Stoltz), die al te opvallend naar mooie houdingen zoeken. Door hun clichématige speelstijl worden zij tot even grote karikaturen als de door Perceval bedoelde karikaturen. Een troebele grens tussen uitvergrote types en slechte acteurs. Het is dat ateren naast de tekst, dat mij ook de hele encenering in vraag doet stellen. Waar komt zij uit voort? Wat is haar basis?

Wim Van Gansbeke heeft kennelijk een ander criterium: hij heeft het over een "explosieve 'Ivanov' zoals Tsjechov hem in zijn hoofd had", over "dynamiet", over "de droom van Anton P. Tsjechov", en stelt: "Door Perceval wordt Anton Pavlovitsj op zijn wenken bediend".(4) Als we dan al rekening zouden kunnen houden met de dromen van de auteur, zou die droom van Tsjechov in dit geval eerder een nachtmerrie zijn geweest.

Stukken als *Ivanov* door Luk Perceval kunnen we in het beste geval beschouwen als een vorm van gecanoniseerd experiment. Maar misschien wil ik het minder eufemistisch stellen: ze vallen in de gapende leegte tussen traditie en vernieuwing.

Sigrid Bousset

(1) Erwin Jans, *Het Achterland* van het theater, in: *Etcetera 30*.

(2) Roland Barthes, in: *SZ*, Paris, Seuil, 1970.

(3) Jonathan Culler, in: *On deconstruction: theory and criticism after structuralism*, Ithaca, N.Y., Cornell University Press, 1982.

(4) Wim Van Gansbeke, *De droom van Anton P. Tsjechov*, in: *De Morgen*, 9/4/1991.

Ivanov (Het Nationale Toneel)
Foto Pan Sok

